

Research Article

Predicting Frustration Intolerance based on Attachment to God and Life Orientation in Female Students

S. Rostamikiya^{1*}, F. Kalantari²

1*. MA of Psychology, Department of Psychology, Ramhormoz Branch, Islamic Azad University, Ramhormoz, Iran. Corresponding Author: rostamikiya.s@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Psychology, Ramhormoz Branch, Islamic Azad University, Ramhormoz, Iran.

Abstract

The purpose of this study was to predict frustration intolerance based on attachment to God and life orientation in female students in Ramhormoz. The statistical population of this study was all female students in Ramhormoz. The statistical sample of the present study was 320 people from the mentioned population who were selected by multi-stage cluster sampling method. Scheier and Carver (1985) Life Orientation Test, Beck and McDonald Attachment to God inventory (2004) and Harrington Frustration Tolerance Scale (2005) were used to collect data. Data were analyzed using Pearson correlation coefficient and multivariate regression statistical methods. The results of simultaneous regression analysis showed that about 21.8% of the variance of the failure tolerance variable was explained by the variables of attachment to God and life orientation. In order to determine the contribution of components of devotion to God in predicting students' failure tolerance, simultaneous regression analysis was used which the results showed the contribution of 4.9 of these components in predicting failure tolerance. Therefore, based on the findings of this study, it is suggested that in educational centers to increase and improve the tolerance of students against frustration and increase their psychological health to the variables of attachment to God and life orientation attention be special.

Keywords: Attachment to God, Life Orientation, Frustration Intolerance

Citation: Rostamikiya, S., Kalantari, F. (2022). Predicting Frustration Intolerance based on Attachment to God and Life Orientation in Female Students. *Journal of Social Psychology*, 10(64), 41-52.

پیش‌بینی تحمل ناکامی بر اساس دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی در دانش‌آموزان دختر

سکینه رستمی کیا^۱، فریبا کلانتری^۲

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی، گروه روانشناسی، واحد رامهرمز، دانشگاه آزاد اسلامی، رامهرمز، ایران. نویسنده مسئول: rostamikiya.s@gmail.com
۲. استادیار روانشناسی، گروه روانشناسی، واحد رامهرمز، دانشگاه آزاد اسلامی، رامهرمز، ایران.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، پیش‌بینی تحمل ناکامی بر اساس دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی در دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر رامهرمز بود. پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر رامهرمز بود، که ۳۲۰ نفر از جامعه مذکور با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. جهت گردآوری داده‌ها از آزمون جهت‌گیری زندگی اسپیر و کارور (۱۹۸۵)، پرسشنامه دلبستگی به خدا بک و مک دولاند (۲۰۰۴) و مقیاس تحمل ناکامی هارینگتون (۲۰۰۵) استفاده گردید. داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند گانه تجزیه و تحلیل شدند. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد بین دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی با تحمل فرد در برابر ناکامی رابطه معناداری وجود داشت. هم‌چنین نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون همزمان نشان داد حدود ۲۱/۸ درصد واریانس متغیر تحمل ناکامی توسط متغیرهای دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی تبیین شده است. جهت تعیین سهم مولفه‌های دلبستگی به خدا در پیش‌بینی تحمل ناکامی دانش‌آموزان، از تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد که نتایج بیانگر سهم ۴/۹ این مولفه‌های در پیش‌بینی تحمل ناکامی بود. بنابراین با استناد به یافته‌های حاصل از این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که در مراکز آموزشی جهت افزایش و ارتقا میزان تحمل دانش‌آموزان در برابر ناکامی و افزایش سلامت روان‌شناختی آنها به متغیرهای دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی توجه ویژه‌ای مبذول شود.

کلمات کلیدی: دلبستگی به خدا، جهت‌گیری زندگی، تحمل ناکامی

مقدمه

انسان در زندگی برای دست یافتن به آرمان‌های مورد نظر خود تلاش می‌کند و چالش‌های گوناگونی را برای رسیدن به آن پشت سر می‌گذارد (پلیونیا، اسکرودر، کانز^۱ و همکاران، ۲۰۱۵)؛ اما گاهی اوقات به علت وجود موانع و شرایط خاص، دست یافتن به آرمان‌های مورد نظر ممکن نیست که این امر به پدید آمدن ناکامی در افراد منجر می‌شود (برکوویتز^۲، ۲۰۱۲). تحمل ناکامی به معنای توانایی مقاومت در مقابل موانع و شرایط تنیدگی‌زا است. عدم تحمل و یا تحمل کم ناکامی^۳ به طور معمول به عنوان عملکرد اجرایی مختل و مشکلات خود-تنظیمی مفهوم‌سازی شده است. علائم و نشانه‌های آن ممکن است شامل اضطراب، تنش، دقت و توجه کم و یا ترک وضعیت باشد (چاند^۴، ۲۰۱۵). در بعضی از موقعیت‌ها، ناکامی به دلیل شرایط بیرونی نظیر ایستادن در صف ناوایی و یا بی‌کفایتی ایجاد می‌شود؛ اما در بیشتر موارد، ناکامی ریشه درونی دارد که موجب کاهش فرایند سازگاری فرد با محیط می‌شود (میلانی فر، ۱۳۹۹). در این خصوص، معنویت و دلبستگی به خداوند^۵ دانش پایه‌ای است که فرایند سازگاری شخص با محیط را ارتقا داده و می‌تواند به افزایش تحمل ناکامی شخص کمک کند (آدینه سالاروند و رضایی جمالویی، ۲۰۲۰)؛ تجربه سطوح بالایی از خود-آگاهی، ظرفیت متعالی کردن کارها، بررسی و تصعید تجارب روزانه زندگی روزمره در رابطه فرد با احساس معنوی، یکپارچگی منابع مذهبی و معنوی در حل و فصل مشکلات و مسائل زندگی و اجرای کارهای پرهیزگاران نظیر گذشت و فداکاری، که اجرای این مجموعه از کارها می‌تواند بر اخلاقیات، رفتارها و شخصیت شخص اثر گذاشته و از لحاظ روانی قوی می‌شود (دمیرچی، محمدی، رضانی و امانزاد، ۲۰۱۸).

در چند دهه اخیر، محققان به این بینش دست یافته‌اند که مذهب و معنویت (دلبستگی به خدا) برای انسان در مقابله با شرایط ناگوار زندگی، نقش سپر دفاعی را بازی کرده و مجموعه گسترده‌ای از آثار مثبت روانی و عاطفی را در شخص ایجاد می‌کند (لاو، مرلو، هال و هیل^۶، ۲۰۲۱). شناخت معنویت و دلبستگی به خدا به عنوان یک منبع مهم و اساسی در آرامش روان‌شناختی و درونی اشخاص به کار می‌رود که بدین صورت فرد با ارتقا و افزایش منابع معنویت به نوعی خود-کنترلی و خود-تنظیمی دست می‌یابد که مانع از تاثیر مخرب شرایط و موقعیت‌های بیرونی و نامناسب می‌شود و بدین صورت شخص می‌تواند سلامت روان و رفتار خود را در سطح بالایی حفظ کند (نارویی، صالحی و جندقی، ۲۰۱۳).

پیتی^۷ (۲۰۲۱) بر این باور است که داشتن معنا و مفهوم در زندگی، دلبستگی به خدا، امیدواری به کمک خدا در شرایط تنیدگی‌زای زندگی و بهره‌مندی از حمایت‌های معنوی و اجتماعی، روش‌هایی هستند

1. Plewnia Schroede & Kunze
2. Berkowitz
3. Frustration Intolerance
4. Chand
5. Attachment to God
6. Love, Merlo, Hall & Hill
7. Pettit

که اشخاص معنوی با استفاده از آنها، می‌توانند در مواجهه با ناکامی و اتفاقات تنیدگی‌زای زندگی آسیب و تنش کمتری را متحمل شوند. نتایج تحقیقات تجربی حاکی از آن است که دلبستگی به خدا و قدردانی از او با پیامدهای مثبت روانی-عاطفی نظیر ارتقاء ظرفیت هیجانی (دی سوزا و کامبل^۱، ۲۰۱۶؛ کراس، بروس، هیوارد و وولور^۲، ۲۰۱۴)، سلامت روان‌شناختی (وود، فروه و گراگتی^۳، ۲۰۱۰)، افزایش شادکامی (دمیرچی و همکاران، ۲۰۱۸)، خود-کنترلی (ناروئی و همکاران، ۲۰۱۳)، افزایش تحمل فرد در برابر ناکامی (آدینه سالاروند و رضایی جمالویی، ۲۰۲۰) و مواردی از این قبیل همراه است.

از دیگر مفاهیم روان‌شناختی که موجب افزایش خوش‌بینی، سلامت روان‌شناختی و به تبع آن کاهش تعارضات ناشی از ناکامی در انسان می‌شود، جهت‌گیری زندگی^۴ است (استیکا، مونزانی، پیروبون^۵ و همکاران، ۲۰۱۷). جهت‌گیری زندگی یا داشتن داشتن هدف و معنا در زندگی به حالتی اطلاق می‌شود که بر اساس آن دریافت شخص از تجارب زندگی بر این احساس متکی است که رویدادهای زندگی هدفمند هستند و در راستای آن هدف شکل می‌گیرند (لی، خو، سان^۶ و همکاران، ۲۰۲۰). از نظر روان‌شناسان بین کسانی که زندگی را معنادار ادراک می‌کنند و کسانی که مفهوم و مبنایی برای آن قائل نیستند، تفاوت‌های بسیاری وجود دارد (وانگ، وونگ، یه و وانگ^۷، ۲۰۱۸). افراد با سطوح بالای جهت‌گیری در هنگام رویارویی با مسائل روزمره، فقط بر جنبه‌های شخصی از مشکل تمرکز می‌کنند، در حالی که اشخاص با سطوح پایین جهت‌گیری در زندگی، به محدود بودن زمان به عنوان مشکلی بزرگ می‌نگرند و مشکلات فعلی را با احتمال نرسیدن به اهداف آینده پیوند می‌دهند (استیکا و همکاران، ۲۰۱۷). به این ترتیب، اشخاصی که سطوح بالاتری از جهت‌گیری و معناداری در زندگی را تجربه می‌کنند قادر به رویارویی با شرایط سخت هستند، رضایت شخصی بالایی دارند و احساس کامیابی می‌کنند (لی و همکاران، ۲۰۲۰).

جهت‌گیری زندگی نگرش‌های خوش‌بینانه و بدبینانه اشخاص را در زندگی مورد بررسی و امعان نظر قرار می‌دهد. در واقع اشخاصی که نسبت به زندگی و معنای آن نگرش مثبتی دارند به ارزیابی آنچه به دست می‌آورند در مقابل آنچه که قادر به کسب آن نیستند می‌پردازند. این‌گونه اشخاص، در زمان کسب موفقیت‌های اجتماعی، به توانایی‌های درونی خود افتخار می‌کنند که این امر می‌تواند زمینه‌ساز افزایش میزان خودکارآمدی در این اشخاص باشد (نوروزی و مومنی یانسری، ۱۳۹۱). همچنین افرادی که از جهت‌گیری زندگی بالاتری برخوردارند توانایی بیشتری در مواجهه با تأثیرات ناشی از ناکامی و شکست دارند و از سلامت روان‌شناختی بیشتری نیز برخوردارند (اتوسن، گول و سورلایی^۸، ۲۰۱۹؛ هدایتی‌نیا، ۱۳۹۵). با توجه به موارد فوق‌الذکر، از آنجایی که به نظر می‌رسد دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی

1. de Souza & Kamble
2. Krause, Bruce, Hayward & Woolever
3. Wood, Froh, & Geraghty
4. Life Orientation
5. Steca, Monzani, Pierobon
6. Li, JSun
7. Wang, Wong, Yeh, & Wang
8. Ottosen, Goll, & Sørлие

بر ماهیت و کیفیت زندگی دانش‌آموزان تاثیر داشته باشند بنابراین بسیار حائز اهمیت است که اثرات دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی دانش‌آموزان بر جنبه‌های مختلف زندگی آنها نظیر مسائل فردی، خانوادگی، شغلی و تحصیلی مورد بررسی علمی قرار بگیرد.

در مجموع می‌توان اظهار کرد که بررسی و مطالعه علمی تحمل و یا تحمل ناکامی و فاکتورهای مختلف تاثیرگذار و مرتبط به آن از جمله دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی، به جهت تاثیری که بر سلامت و بهداشت روانی دانش‌آموزان دارند، از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است و این امر می‌تواند اتخاذ سیاست‌های بهداشتی و حفظ و حمایت از دانش‌آموزان را آسان‌تر و مطلوب‌تر سازد. با وجود اینکه در ایران تحقیقات متعددی، ناکامی را مورد مطالعه و پژوهش قرار داده‌اند اما با توجه به بررسی‌های صورت گرفته توسط محققان پژوهش حاضر، تقریباً هیچ پژوهشی در مورد پیش‌بینی تحمل ناکامی بر اساس دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی در میان دانش‌آموزان صورت نگرفته است و اهمیت پژوهش در این زمینه به صورت ملموسی بیش از پیش احساس می‌شود. بنابراین پژوهش حاضر، در صدد است که به بررسی این فرضیه « تحمل ناکامی دانش‌آموزان بر اساس دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی قابل پیش‌بینی است » بپردازد.

روش پژوهش

این پژوهش تحلیلی- توصیفی از نوع مقطعی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل تمامی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر رامهرمز در سال تحصیلی ۹۷-۹۶ بودند. نمونه آماری بر طبق روش‌های تعیین حجم نمونه ۳۳۰ نفر تعیین شد. بدین ترتیب و بر اساس نظر تاباچنیک و فیدل^۱ (۲۰۰۱) جهت تشخیص حجم نمونه برای پژوهش باید تعداد اشخاص نمونه مساوی یا بیشترین مقدار یکی از دو مورد باشد: تعداد متغیرهای پیش‌بین به اضافه صد و چهار و یا هشت برابر تعداد متغیرهای پیش‌بین به اضافه پنجاه. با توجه به این توصیه می‌توان گفت که در پژوهش حاضر تعداد حجم نمونه بیشتر از مقدار گفته شده می‌باشد (به نقل از کرلینجر و پدهازر^۲، ۲۰۰۹). بنابراین ۳۳۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. به این صورت که ابتدا از بین ۱۵ دبیرستان به طور تصادفی تعداد ۱۰ دبیرستان انتخاب گردید و از هر دبیرستان سه پایه (دهم، یازدهم و دوازدهم) انتخاب و از هر پایه یک کلاس و از هر کلاس به صورت تصادفی ۱۱ دانش‌آموز انتخاب گردید. بدین صورت که در ابتدا ضمن هماهنگی با مسئولین دانشگاه، و بعد از اخذ رضایت از شرکت‌کنندگان، فرایند پژوهش و اصول اخلاقی از جمله ارائه اطلاعات شفاهی در مورد پژوهش، محرمانه بودن اطلاعات، عدم تحریف و دستکاری داده‌ها به آنان توضیح داده شد و پرسشنامه‌ها در اختیار آنان قرار گرفت. آزمودنی‌هایی که پرسشنامه‌ها را ناتمام تکمیل کرده بودند از تحلیل حذف شدند و ۳۲۰ نفر وارد تحلیل شدند.

ابزارهای پژوهش

الف: مقیاس تحمل ناکامی^۱ هارینگتون: این مقیاس توسط هارینگتون^۲ در سال (۲۰۰۵) به منظور سنجش میزان تحمل ناکامی فرد در رسیدن به اهداف ساخته شد. مجموع نمرات کم، تحمل ناکامی زیاد و مجموع نمرات بیشتر، تحمل ناکامی کم آزمودنی را نشان می‌دهد. این مقیاس ۳۵ عبارت و چهار خرده مقیاس دارد که شامل نداشتن تحمل عاطفی، نداشتن تحمل ناراحتی، نبود تحمل اهداف پیشرفت و تحمل نکردن بی‌عدالتی و ناخشنودی می‌شود. نمره‌گذاری این مقیاس بر اساس طیف لیکرت بوده که از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم و از یک تا پنج است؛ به این صورت که نمره یک برای کاملاً مخالفم و نمره پنج برای کاملاً موافقم منظور می‌شود. آلفای کرونباخ در پژوهش هارینگتون (۲۰۰۵) ۰/۸۵ محاسبه شد. این مقیاس در ایران توسط نبی‌زاده و لیاقت (۱۳۹۸) ترجمه و ویژگی‌های روان‌سنجی آن بررسی شد. نتایج ضریب آلفای کرونباخ نشان داد که پایایی این ابزار برای کلیه شرکت‌کنندگان ۰/۸۴، برای مولفه نداشتن تحمل عاطفی ۰/۵۰، مولفه نداشتن تحمل ناراحتی ۰/۶۱، مولفه نبود تحمل اهداف پیشرفت ۰/۵۲ و مولفه تحمل نکردن بی‌عدالتی و ناخشنودی ۰/۷۱ است. علاوه بر این ضریب آلفا در نمونه خارجی هارینگتون (۲۰۰۵) بالاتر از نمونه ایرانی است که دامنه آن از ۰/۸۷ (مولفه عدم تحمل ناراحتی) تا ۰/۹۴ (کل مقیاس) گزارش شده است. در پژوهش حاضر، پایایی این پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۸۵ محاسبه شد.

ب: پرسشنامه دلبستگی به خدا^۳ بک و مک دونالد^۴: این پرسشنامه توسط بک و مک دونالد در سال (۲۰۰۴) تهیه شده و دارای ۲۸ سوال با طیف لیکرت پنج گزینه‌ای (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۵) می‌باشد که محتوای سوالات درباره ارتباط فرد با خدا بوده و هر فرد با توجه به نوع ارتباط خودش با خدا باید به یکی از گزینه‌ها پاسخ دهد. این پرسشنامه چهار عامل توجه به خدا، اعتماد در مقابل عدم اعتماد، توکل و ارتباط با خدا را ارزیابی می‌کند. این پرسشنامه در ایران توسط علیانی، سامانی و فانی (۱۳۹۰) ترجمه و ویژگی‌های روان‌سنجی آن مانند روایی و پایایی بررسی و تایید شده است. همچنین نصیری و لطیفیان (۱۳۸۷) ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه را ۰/۸۴ گزارش کرده‌اند. در پژوهش حاضر، پایایی این پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۸۹ محاسبه شد.

پ: نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی^۵: این آزمون با ۱۰ سوال اولین بار توسط اسچیر و کارور^۶ (۱۹۸۵) با هدف سنجش خوش‌بینی گرایشی طراحی شد. مشارکت‌کنندگان به سوال‌ها روی مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم=۰ تا کاملاً موافقم=۴) پاسخ می‌دهند. در

1. Frustration discomfort scale
2. Harrington
3. Attachment to God inventory
4. Beck & McDonald
5. Life Orientation Test (LOT)
6. Scheier & Carver

نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی اسچیر، کارور و بریدجس^۱ (۱۹۹۴)، ۳ گویه ۱، ۴ و ۱۰ به صورت مثبت، ۳ گویه ۳، ۷ و ۹ به صورت منفی و گویه‌های ۲، ۵، ۶ و ۸ به عنوان گویه‌های انحرافی^۲ نام‌گذاری شده‌اند. بر اساس دیدگاه اسچیر و همکاران (۱۹۹۴) این گویه‌ها فقط با هدف آزمون دقت مشارکت‌کنندگان در پاسخ به ابزار طراحی شده‌اند و در فرایند نمره‌گذاری آزمون، محاسبه نمی‌شوند. برای دستیابی به نمره کلی، ۳ سوال منفی به طور معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در این مقیاس، برای هر یک از مشارکت‌کنندگان، نمره‌ها در دامنه ۰ تا ۲۴ قرار دارد. نتایج تحلیل عاملی آزمون جهت‌گیری زندگی در پژوهش جوانویک و گاوریلوی-جارکوویک^۳ (۲۰۱۳) از دو عامل خوش‌بینی و بدبینی به طور تجربی حمایت کرد. ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه مانند روایی و پایایی در ایران توسط خدایی، زارع، علی‌پور و شکری (۱۳۹۵) بررسی و تایید شده است. در مطالعه آنها ضریب همسانی درونی برای عامل‌های خوش‌بینی و بدبینی به ترتیب برابر با ۰/۸۸ و ۰/۷۷ به دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی این پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۸۱ محاسبه شد.

یافته‌ها

در این پژوهش دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه با میانگین سنی ۱۷/۰۵ سال و انحراف معیار ۰/۵۴ حضور داشتند که نتایج میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی پیرسون عدم تحمل ناکامی، دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی در جدول ۱ ارائه شد.

جدول ۱. نتایج میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی پیرسون دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی با تحمل ناکامی

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	تحمل ناکامی	معناداری
تحمل ناکامی	۱۰۴/۹۷	۲۹/۲۸	۱	۱
توجه به خدا	۱۶/۶۱	۵/۱۱	۰/۳۶۱	۰/۰۴۹
اعتماد در مقابل عدم اعتماد	۱۵/۵۸	۴/۹۸	۰/۳۸۶	۰/۰۴۶
توکل	۱۶/۱۵	۴/۶۰	۰/۴۵۷	۰/۰۳
ارتباط با خدا	۲۵/۶۷	۷/۳۳	۰/۳۹۹	۰/۰۴۰
دلبستگی با خدا (کلی)	۷۴/۰۴	۲۰/۸۹	۰/۴۹۳	۰/۰۳۹
جهت‌گیری زندگی	۱۱/۷۵	۵/۰۹	۰/۳۳۷	۰/۰۴۱

1. Scheier, Carver & Bridges
2. filler items
3. Jovanović, & Gavrilov-Jerković

طبق نتایج جدول ۱ توجه به خدا ($r=-/۳۶۱$)، اعتماد در مقابل عدم اعتماد ($r=-/۳۸۶$)، توکل ($r=-/۴۵۷$)، ارتباط با خدا ($r=-/۳۹۹$)، دل‌بستگی با خدا ($r=-/۴۹۳$) و جهت‌گیری زندگی ($r=-/۳۳۷$) با تحمل ناکافی رابطه منفی معنادار داشت ($P<۰/۰۵$).

و در نهایت، جهت تعیین سهم پیش‌بین هر یک از متغیرهای پژوهش از رگرسیون همزمان استفاده شد. با توجه به اینکه یکی از پیش‌فرض‌های رگرسیون، رعایت نرمال بودن داده‌ها است به همین منظور برای این پیش‌فرض از آماره z آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد و نتایج نشان داده که آزمون مذکور برای همه متغیرها معنادار و بزرگتر از $۰/۰۵$ است، استقلال خطاها نیز از طریق آزمون دوربین-واتسون ($۹/۱$) تایید شد. علاوه بر این، شاخص عدم هم خطی چندگانه از طریق بررسی شاخص تورم واریانس بررسی شد و نتایج نشان داد که مقادیر این شاخص برای دل‌بستگی به خدا ($۱/۲$)، جهت‌گیری به خدا (۱)، و تحمل ناکامی (۱) کمتر از ۱۰ بودند و این بیانگر عدم هم خطی چندگانه است. با توجه به تایید شدن این پیش‌فرض‌های می‌توان از رگرسیون استفاده کرد. نتایج پیش‌بینی در جدول ۳ ارائه گردیده است.

جدول ۲. نتایج رگرسیون چندگانه با مدل همزمان برای پیش‌بینی تحمل ناکامی بر اساس دل‌بستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی

متغیرها	مقدار همبستگی	ضریب تعیین	درجه آزادی	مقدار F	معناداری	Beta	مقدار t	معناداری
دل‌بستگی به خدا						۰/۲۶۴	-۴/۲۴	۰/۰۰۵
جهت‌گیری زندگی	۰/۴۶۸	۰/۲۱۸	۲	۱۲/۴۱	۰/۰۱۵	۰/۲۸۰	-۳/۰۱	۰/۰۱۳

طبق نتایج جدول ۲ دل‌بستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی به طور معناداری توانستند $۲۱/۸$ درصد از تغییرات تحمل ناکامی را تبیین کنند ($p<۰/۰۵$). نتایج رگرسیون چندگانه با مدل همزمان برای پیش‌بینی تحمل ناکامی بر اساس مولفه‌های دل‌بستگی به خدا در جدول ۳ ارائه شد.

جدول ۳. نتایج رگرسیون چندگانه با مدل همزمان برای پیش‌بینی تحمل ناکامی بر اساس مولفه‌های دل‌بستگی به خدا

متغیرها	مقدار همبستگی	ضریب تعیین	درجه آزادی	مقدار F	معناداری	Beta	مقدار t	معناداری
توجه به خدا			۴			۰/۲۶۴	-۴/۲۴	۰/۰۰۵
توکل	۰/۲۱۶	۰/۰۴۹	۹۵	۵/۳۶	۰/۰۱۵	۰/۱۳۶	-۳/۰۱	۰/۰۱۳
اعتماد در مقابل عدم اعتماد						۰/۱۱۷		
ارتباط با خدا						۰/۱۲۸		

طبق نتایج جدول ۳ مولفه‌های دلبستگی به خدا به طور معناداری توانستند ۴/۹ درصد از تغییرات تحمل ناکامی را را تبیین کنند ($p < 0/05$).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، پیش‌بینی تحمل ناکامی بر اساس دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی در دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر رامهرمز بود. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها حاکی از رابطه معنادار بین تحمل ناکامی با دلبستگی به خدا بود. این یافته همسو و هم‌جهت با نتایج پژوهش‌های آدینه سالاروند و رضایی جمالویی (۲۰۲۰)، دمیرچی و همکاران (۲۰۱۸) و پیتی (۲۰۲۱) است که نشان دادند معنویت و دلبستگی به خداوند دانش پایه‌ای است که فرایند سازگاری شخص با محیط را ارتقا داده و می‌تواند به افزایش تحمل ناکامی شخص کمک کند. بدین معنی که هر چه دلبستگی به خدا در دانش‌آموزان بالاتر باشد در مقابل موانع و مشکلات زندگی روزمره تحمل بیشتری دارند. در خصوص تبیین این یافته می‌توان بدین صورت استدلال نمود که دلبستگی به خدا نوعی متغیر روان‌شناختی است که بر نگرش و دیدگاه اشخاص درباره مفاهیم زندگی تاثیر می‌گذارد و به صورت کلی، بر سطح رضامندی شخص از زندگی اثر دارد. دلبستگی به خدا با تغییر در شناخت‌واره‌های بنیادی، ارزیابی و قضاوت اشخاص را تحت تاثیر قرار می‌دهد، بدین جهت اشخاصی که دلبستگی بیشتری به خدا دارند در شرایط و اتفاقات زندگی روزمره به صورت متفاوتی قضاوت و ارزیابی می‌کنند. دلبستگی به خدا با ارزیابی متفاوت، قضاوت، ارزش‌گذاری و پردازش در مورد اتفاقات زندگی را متفاوت می‌نماید. اشخاصی که به خدا دلبسته هستند در مواجهه با مشکلات و موقعیت‌ها به تجزیه و تحلیل‌های سطحی اکتفا نمی‌کنند بلکه با تمرکز و دقت در مسئله و رویارویی با آن، درون‌بینی متفاوتی از خود نشان می‌دهند. اشخاص دلبسته به خدا یاد می‌گیرند که با ایجاد تعادل میان ابعاد ارزش‌مند و معنادار زندگی، سطح بالایی از رضامندی از زندگی و به تبع آن سلامت روان‌شناختی و تحمل در برابر ناکامی‌های زندگی را در خود ایجاد کنند. همچنین این اشخاص به علت انتخاب سبک مقابله‌ای درست، در رویارویی با موانع و مشکلات می‌توانند عملکرد بهتری داشته باشند و در صورت تجربه شکست، قابلیت رشد و تعالی را دارند. لذا با توجه به موارد فوق‌الذکر، این طور استنباط می‌شود که دلبستگی به خدا به عنوان یک هیجان و احساس اخلاقی، در شکل‌گیری فرایند درک تجارب و مرتبط ساختن نتایج حاصل از آنها به حضور خدا، در گسترش تحمل و توان شخص در برابر ناکامی‌ها می‌تواند تاثیر قابل ملاحظه‌ای داشته باشد. بنابراین با توجه به وجود همبستگی و رابطه معنادار بین دلبستگی به خدا و تحمل شخص در برابر ناکامی، انتظار بر آن است که اشخاص دلبسته به خدا، با درک و برداشت موثری از موقعیت‌ها و شرایط سخت، قادرند تحمل عاطفی و تحمل ناراحتی‌های درونی خود را مدیریت کرده و انگیزش خویش را در جهت پیشرفت و رسیدن به اهداف حفظ کنند.

از سوی دیگر، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها حاکی از رابطه معنادار بین تحمل ناکامی با جهت‌گیری زندگی بود. این یافته در راستای نتایج به دست آمده از پژوهش‌های استیکا و همکاران (۲۰۱۷)، اتوسن و همکاران (۲۰۱۹) و هدایتی‌نیا (۱۳۹۵) است که نشان دادند جهت‌گیری زندگی موجب

افزایش خوش‌بینی، سلامت روان‌شناختی و به تبع آن کاهش تعارضات ناشی از ناکامی در انسان می‌شود. در خصوص تبیین این یافته می‌توان بدین صورت استدلال نمود که داشتن معنا و جهت‌گیری هدف‌مشخص و روشن در زندگی ارتباط مثبتی با بهزیستی روان‌شناختی دارد و به سازگاری، رضامندی از زندگی، حمایت اجتماعی و احساس خوب روان‌شناختی منجر می‌شود. لذا معنادار تلقی کردن زندگی و هدف‌مند دانستن آن برای برخوردار بودن از یک زندگی خوب و شاد، امری روشن و ضروری است. چرا که زندگی معنادار از فاکتورهای مهم و اساسی سلامت روان به شمار می‌رود. شواهد پژوهشی متعددی (استیکا و همکاران، ۲۰۱۷؛ اتوسن و همکاران، ۲۰۱۹) حاکی از آن است که وجود هدف و معنا در زندگی عاملی کلیدی در سلامت روان‌شناختی است و به صورت سیستماتیک با ابعاد شخصیتی، سلامت روانی-جسمانی، تحمل در برابر شکست و ناکامی، سازگاری با موقعیت‌های تنیدگی‌زا و مواردی از این قبیل در ارتباط است. زندگی هدف‌مند و معنادار با سلامت روانی-عاطفی، رضامندی از زندگی و تاب‌آوری در موقعیت‌های دشوار و سخت ارتباط دارد. یعنی با معناداری و هدف‌مندی زندگی شاهد افزایش تحمل و تاب‌آوری فرد در موقعیت‌های دشوار و کاهش علائم مرضی و اختلالات روان‌شناختی هستیم. لذا با توجه به موارد فوق‌الذکر، این‌گونه استنباط می‌شود که افرادی که زندگی را معنادار و هدف‌مند می‌دانند و جهت‌گیری روشنی دارند در موقعیت‌های دشوار و سخت در برابر ناکامی و سرخوردگی، انگیزش خود را حفظ می‌کنند و به مسیر خود ادامه می‌دهند.

بدون شک آگاهی و شناخت افراد یاری‌رسان در زمینه مسائل آموزشی در مورد تحمل ناکامی، دلبستگی به خدا و جهت‌گیری زندگی می‌تواند به دانش‌آموزان در رضایت‌مندی کلی از جنبه‌های مختلف زندگی و عملکرد سالم و سازگار در مدرسه، کمک کند. همچنین با توجه به یافته‌های این پژوهش، مشاوران تحصیلی می‌توانند از طریق افزایش دلبستگی به خدا و جهت‌گیری هدف در دانش‌آموزان، تحمل ناکامی را در آنها افزایش دهند. نمونه پژوهش حاضر به جمعیت دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر رامهرمز اختصاص داشت؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود که پژوهش مشابهی در دانش‌آموزان دیگر شهرها صورت گیرد و از ابزارهای اندازه‌گیری دیگری مانند مصاحبه استفاده گردد تا بر صحت و سقم نتایج و یافته‌های به دست آمده افزوده شود.

با توجه به یافته‌های حاصل از این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که در مراکز آموزشی کارگاه‌های آموزشی در جهت شناسایی عناصری که سبب کاهش میزان تحمل دانش‌آموزان در برابر ناکامی می‌شود برگزار شود و در این کارگاه‌ها به نقش معنویت و دلبستگی به خداوند به عنوان عنصری اثرگذار بر سلامت روان‌شناختی توجه ویژه‌ای شود. با تقویت دلبستگی به خداوند می‌توان به پایداری و استفاده از توانایی‌های بالقوه اشخاص در موقعیت‌های سخت و آسیب‌زای زندگی افزود که این امر خود از ایجاد آسیب‌های روحی-روانی در مراحل گوناگون زندگی پیشگیری می‌کند.

منابع

- خدایی، ع؛ زارع، ح؛ علی پور، ا؛ شکری، ا. (۱۳۹۵). ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی. **فصلنامه روان‌شناسی کاربردی**، ۱۰، ۳ (۳۹)، ۳۸۷-۴۰۵.
- علیائی، ز؛ سامانی، س؛ فانی، ح. (۱۳۹۰). بررسی روایی و پایایی مقیاس دلبستگی به خدا. **مجله روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی**، ۲ (۲)، ۸۱-۶۵.
- میلانی فر، ب. (۱۳۹۹). **بهداشت روانی**. تهران، انتشارات قومس.
- نبی‌زاده، ه؛ لیاقت، ر. (۱۳۹۸). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه تحمل ناکامی و رابطه آن با استرس ادراک شده در دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهر تهران. **ششمین کنفرانس بین‌المللی دستاوردهای نوین پژوهشی در علوم اجتماعی**، علوم تربیتی و روانشناسی، اصفهان. <https://1013971/civilica.com/doc>
- نصیری، ح؛ لطیفیان، م. (۱۳۸۷). دلبستگی به خدا، عواطف مثبت و رضایت از زندگی. **مجموعه مقالات چهارمین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان**، دانشگاه شیراز، ۴۷۵.
- نوروزی، ا؛ مومنی یانسری، ع. (۱۳۹۱). خودکارآمدی عمومی، امید به زندگی و جهت‌گیری زندگی در زنان سالمند بهره‌مند از آموزش. **مجله روانشناسی معاصر**، ۳۱۴۶-۳۱۴۹، (ویژه‌نامه)، ۷.
- هدایتی‌نیا، ز. (۱۳۹۵). **پیش‌بینی تحمل ناکامی بر اساس ذهن‌آگاهی و معنای زندگی در مادران کودکان مبتلا به اختلال طیف اتیسم**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال.
- Adineh Salarvand, R., & Rezaei Jamalouei, H. (2020). Gratitude to God and spiritual intelligence affecting the increase of frustration tolerance for Iranian students. *Islam and Health Journal*, 5(1), 27-34.
- Berkowitz, L. (2012). A different view of anger: The cognitive-neo association conception of the relation of anger to aggression. *Aggressive behavior*, 38(4), 322-333.
- Chand, L. (2015). A study of frustration tolerance in relation to achievement motivation and sports achievements. *International Journal of Applied Research*, 1(6), 92-94.
- Damirchi, E. S., Mohammadi, N., Ramezani, S., & Amanzad, Z. (2018). The effectiveness of spirituality group therapy on happiness and hardiness in elderly women. *J Res Reli Health*, 4(2), 42-53.
- de Souza, A., & Kamble, S. V. (2016). Spirituality and Gratitude as Predictors of the Quality of Life in Adult Cancer Patients. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(2), 40-47.
- Harrington, N. (2005). The frustration discomfort scale: Development and psychometric properties. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 12(5), 374-387.
- Jovanović, V., & Gavrilov-Jerković, V. (2013). Dimensionality and validity of the Serbian version of the Life Orientation Test-Revised in a sample of youths. *Journal of Happiness Studies*, 14(3), 771-782.

- Krause, N., Bruce, D., Hayward, R. D., & Woolever, C. (2014). Gratitude to God, self-rated health, and depressive symptoms. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 53(2), 341-355.
- Li, J., Xu, X., Sun, J., Cai, W., Qin, T., Wu, M., & Liu, H. (2020). Activities of daily living, life orientation, and health-related quality of life among older people in nursing homes: a national cross-sectional study in China. *Quality of Life Research*, 29(11), 2949-2960.
- Love, N. S., Merlo, C. A., Hall, M. E. L., & Hill, P. C. (2021). Attachment to God and Quest as Moderators of the Relationship between Religious Doubt and Mental Health. *Journal of Psychology and Theology*, 0091647121992409.
- Naroei, R., & Salehi, A. M., Jandaghi Gh. (2013). The Effect of God's Remembrance on Self-Restraint Based on Islamic Resources. *Psychology Religion Journal*, 6(2), 19-29.
- Ottosen, K. O., Goll, C. B., & Sørli, T. (2019). 'From a sense of failure to a proactive life orientation': First year high school dropout experiences and future life expectations in Norwegian youth. *International Social Work*, 62(2), 684-698.
- Pettit, R. M. (2021). *The relationship between religiosity, generosity, and empathy among young adults: The mediating role of secure attachment to God*. Fuller Theological Seminary, School of Psychology.
- Plewnia, C., Schroeder, P. A., Kunze, R., Faehling, F., & Wolkenstein, L. (2015). Keep calm and carry on: improved frustration tolerance and processing speed by transcranial direct current stimulation (tDCS). *PLoS One*, 10(4), e0122578.
- Scheier, M. F., & Carver, C. S. (1985). Optimism, coping, and health: assessment and implications of generalized outcome expectancies. *Health psychology*, 4(3), 219.
- Scheier, M. F., Carver, C. S., & Bridges, M. W. (1994). Distinguishing optimism from neuroticism (and trait anxiety, self-mastery, and self-esteem): a reevaluation of the Life Orientation Test. *Journal of personality and social psychology*, 67(6), 1063.
- Steca, P., Monzani, D., Pierobon, A., Avvenuti, G., Greco, A., & Giardini, A. (2017). Measuring dispositional optimism in patients with chronic heart failure and their healthcare providers: the validity of the Life Orientation Test-Revised. *Patient preference and adherence*, 11, 1497.
- Wang, S. Y., Wong, Y. J., Yeh, K. H., & Wang, L. (2018). What makes a meaningful life? Examining the effects of interpersonal harmony, dialectical coping, and nonattachment. *Asian Journal of Social Psychology*, 21(3), 198-204.
- Wood, A. M., Froh, J. J., & Geraghty, A. W. (2010). Gratitude and well-being: A review and theoretical integration. *Clinical psychology review*, 30(7), 890-905.